

samo aktivnim dijalogom, počevši od onoga unutar struke, a potom s institucijama i pojedincima. U tom su smislu *Dijalozi s baštinom 2014.* u potpunosti ispunili svoj dio „misije“, a velik broj sudionika i posjetitelja najbolje je svjedočanstvo o afirmaciji i rastućem značaju ovoga skupa.

Nikolina Belošević

Znanstveni skup *Etnološke i folklorističke znanosti u Kvarnerskome primorju i Istri u 19. i 20. stoljeću*, Rijeka, 11. i 12. listopada 2013.

U riječkoj Gradskoj vijećnici 11. i 12. listopada 2013. održan je međunarodni znanstveni skup *Etnološke i folklorističke znanosti u Kvarnerskome primorju i Istri u 19. i 20. stoljeću*. Skup je okupio 30 stručnjaka iz etnologije, kulturne antropologije, sociologije, folkloristike, etnomuzikologije, povijesti, dijalektologije, socijalne lingvistike i drugih humanističkih i društvenih disciplina iz Hrvatske i Slovenije. Organizatori skupa bili su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli i Odsjek za etnologiju Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Zagrebu, a organizacijski odbor činili su Ivan Cifrić, Petar Strčić, Sanja Holjevac, Jakša Primorac i Tanja Perić Polonijo.

Nakon svečanoga otvorenja i pozdravnih riječi akademik Ivan Cifrić održao je uvodno izlaganje pod naslovom „Etnološke znanosti u socijalno-povijesnom kontekstu“ u kojemu je istaknuo da govor o etnološkim znanostima nije govor o povijesti, o prošlosti, nego je povijesni govor o suvremenosti. Suvremene procese kulturne entropije i homogenizacije kultura vidi kao značajnu znanstvenu verifikaciju povijesnih procesa kulturnih promjena. Cifrić je govorio i o prirodnoj i kulturnoj baštini, o nekim aspektima kao što su baština i tradicija, baština i identitet, baština i suverenitet, baština i susjedne zemlje.

Skup je bio podijeljen u sedam sesija. Prvu sesiju „Etnološka istraživanja Istre u 19. i 20. stoljeću“ otvorila je Ivona Orlić izlaganjem „Etnološka istraživanja na području Istre u prvoj polovici 20. stoljeća (analiza rada Ranierija Marija Cossara)“. Autorica je istaknula kako je cilj rada prikazati i sistematizirati etnografski, folkloristički i etnološki rad Ranierija Marija Cossara (Gorica, 1884. – Trst, 1963.), koji je vezan prvenstveno uz hrvatski

dio Istre. Cossar je, prema riječima Orlić, unatoč politici asimilacije, promatrao, bilježio, prikupljao i interpretirao elemente narodnoga života istarskoga čovjeka poput običaja, nošnje, nakita, pjesama, legendi, praznovjerja, obreda i vjerovanja. Slaven Bertoša u izlaganju „Etnološke i folklorističke teme u Kandlerovu listu *L'Istria*“ osvrnuo se na niz članaka neposredno ili posredno vezanih za etnološke teme iz različitih razdoblja istarske prošlosti objavljenih u tjedniku *L'Istria* (1846. – 1852.), koji je uređivao i izdavao Pietro Kandler. Bertoša je izdvojio priloge o grčkim naseobinama, Morlacima na Koparštini i Bužeštini, narodnoj straži u Gračišću te članke o migracijskim vezama između Dalmacije i Istre, o istarskim dijalektima i govorima i o starim narodnim običajima. Na temelju društveno-političkih, gospodarskih, kulturnih, ali i književnih tekstova objavljenih u listu *Istra*, Dolores Petrinić održala je izlaganje „Emigrantski list 'Istra' (1929. – 1940.): Istra tijekom međuraća (1929. – 1940.)“, u kojem je posvetila pozornost tekstovima Mije Mirkovića (Mihe Krvavca). Uslijedilo je izlaganje Katje Hrobat Virloget „Šop ključev. Spomini na sobivanje prebivalstva na Obali v času oblikovanja Jugoslavije“, u kojem je analizirala sjećanja na suživot i migracije u sjevernoj Istri prije, za vrijeme i nakon Drugoga svjetskog rata.

Nakon rasprave i stanke započela su izlaganja iz druge sesije „Vinodol: hrvatska etnografska baština u kontekstu kulturnih politika“. Ivica Filipović je u izlaganju „Ad turres“ u svjetlu oblikovanja crikveničkog kulturnog identiteta“ na primjeru Crikvenice pokazao kako je otkriće arheološkoga lokaliteta sa sačuvanim rimskim keramičkim pećima u središtu grada dovelo do preispitivanja lokalnoga kulturnog identiteta i prilagodbe potrebama kulturnoga turizma. Radom „Etnološka i kulturnoantropološka istraživanja turizma – primjer Vinodola i Crikvenice“ Petra Kelemen je na temelju terenskih istraživanja progovorila o brojnim aspektima turističkoga razvoja Vinodola i Crikvenice, primjerice o smještaju gostiju, izradi suvenira i razglednica, angažmanu pojedinaca i institucija, odnosima turista i domaćega stanovništva, osmišljavanju turističkih projekata i sl. Na temelju tih podataka autorica je upozorila na važnost etnoloških i kulturnoantropoloških istraživanja turizma, kao i na mogućnost novoga pogleda kojim bi se sliku turističkoga razvoja i njegova današnjega stanja učinilo potpunijom. U posljednjem izlaganju druge sesije Petra Kelemen i Sanja Lončar su u radu „Istraživanje zidarstva i klesarstva u Kvarnerskom primorju – tematski, prostorni i vremenski okvir“ iznijele rezultate terenskih istraživanja u

Vinodolu i Crikvenici o zidarstvu i klesarstvu u drugoj polovici 19. i u 20. stoljeću. Autorice su željele upozoriti na prednosti primjene etnoloških i kulturnoantropoloških pristupa istraživanju, na kompleksnost i širinu te teme te na mogućnost daljnjih istraživanja i njihova iskorištavanja u osmišljavanju kvalitetne turističke ponude.

Treću sesiju „Istarski identiteti“ otvorila je Lidija Nikočević referatom „Od 'laboratorija naroda' do konstrukcije identiteta: osvrt na ideološke okvire etnografskih i etnoloških istraživanja u Istri“. Nikočević je istaknula da je u radu riječ o načinu gledanja na istarsku tradicijsku kulturu tijekom 20. stoljeća. Dotaknula se i naglašavanja istarskoga regionalnog identiteta te oblika i stručnih aktivnosti koje su proizlazile iz toga ideološkoga određenja ili ga pak razlagale. Sandi Bagonić je u radu „Čisti i zapušteni, mucavci i bedaci: pisana kultura i kolektivni identitet hrvatske etničke kategorije u Istri“ dao prikaz kolektivnih identiteta hrvatske etničke kategorije u Istri nastalih u uvjetima predmoderne društvene strukture. Izlaganje o proučavanju tradicijskoga nasljeđa Žejanaca imao je Branko Kukurin u referatu „Žejansko starovlaško tradicijsko nasljeđe u slovensko-hrvatskom okruženju“. Istaknuo je da su Žejane posebno zanimljive zbog svojega hrvatskoga i slovenskoga okruženja u kojem su Žejanci uspjeli zadržati mnogo izvornoga folklornog bogatstva iz svoje prapostojbine istovremeno se uspješno uklopivši u slavensko okruženje.

Nakon rasprave započela je četvrta sesija „Gospodarstvo, stanovanje, prehrana“ u kojoj je prvi referat „Čovjek je najvredniji kapital: o organizaciji rada u raškim ugljenokopima 1930-ih i 1940-ih“ imao Andrea Matošević. Istražio je kako su se dva oprečna ideološka sustava, fašizam i socijalizam, odnosila prema raškim ugljenokopima i radnicima te njihovoj ulozi. U izlaganju „Značenje i uloga kuća u strukturiranju odnosa unutar zajednice tijekom XX. stoljeća na primjeru današnje Općine Viškovo“ Duga Mavrinac je upozorila na važnost analize kuća kao predmeta materijalne kulture u razumijevanju višestrukih društvenih i kulturnih promjena koje su obilježile prostor Općine Viškovo u 20. stoljeću. Mavrinac je istaknula da kuće nisu samo statusni simboli nego i markeri identiteta, sredstvo komunikacije te pokazatelji lokalnih odnosa moći. Tanja Kocković Zaborski je radom „Proučavanje prehrane u Istri na primjeru etnološke analize tartufa kao gastronomskoga simbola regionalnog identiteta“ prikazala rezultate istraživanja interpretirajući fenomen prehrane kao dio kulturnoga identiteta Istre. Pose-

ban naglasak stavila je na činjenicu da plod i namirnica koja u prvoj polovici 20. stoljeća nije bila dio tradicijske prehrane ruralnoga dijela Istre u novije vrijeme postala simbolom regionalne gastronomske ponude. Posljednje izlaganje prvoga dana imala je Ivana Šarić Žic pod naslovom „Maslina u prehranbenoj praksi otoka Krka: tradicionalni i suvremeni diskurs“, u kojem je preispitala i upotrebu drugih masnoća kako bi temeljem toga upozorila na razlike u stvarnim prehranbenim navikama u odnosu na one koje se danas promiču kao model mediteranske prehrane.

Tihomira Stepinac Fabijanić je izlaganjem „Revitalizacijski procesi u malim gradovima Primorsko-goranske županije“ otvorila drugi dan radnoga dijela skupa u petoj sesiji „Baština i suvremenost“. Autorica je temeljem dotadašnjih interdisciplinarnih istraživanja i pokrenutih projekata analizirala uzroke prestanka tradicijski uvjetovanoga života i privređivanja u Mošćenicama, Lovranu, Omišlju, Bakru, Fužinama i Delnicama. Referatom „Od kosirića do muzeja“ Damir Kremenić prikazao je promjenu identiteta sela Kornić na otoku Krku, od mjesta „u kojem se ništa pozitivno nije događalo“ do mjesta poznatoga po folkloru, glagoljici, mozaiku i muzeju. Uslijedila je rasprava pa potom i stanka.

„Folkloristika – usmena književnost, tradicijska glazba i ples“ bio je naslov šeste sesije skupa. U referatu „Krsnik ili štrigo? Istarski primjer odrugotvorenja“ Luka Šešo pružio je novo tumačenje problema istarskoga krsnika (mitskoga bića tradicijskih vjerovanja), argumentirajući da štrigo nije krsnikov antipod već pandan, ovisno o gledištu tvorca i nositelja tradicije. Lokalna verzija polke u Istri i na Kvarnerskome primorju bila je u središtu zanimanja Tvrtka Zebeca u izlaganju „Potresuljka – suvremeni biser tradicije Kvarnerskog primorja i Istre“. Zebec je na konkretnim primjerima prikazao prikupljeno gradivo o potresuljki i njezino značenje u suvremenoj hrvatskoj kulturi. U radu „Pučko glagoljaško pjevanje u Kvarnerskom primorju i Istri nekad i danas“ Jakša Primorac je istaknuo da je zbog modernizacijskih procesa u drugoj polovici 20. stoljeća pučko glagoljaško pjevanje u Kvarnerskom primorju i Istri uglavnom u potpunosti iščezlo iz žive izvođačke prakse. Estela Banov u referatu „Tiskani i rukopisni zapisi pjesama iz zbirke Stjepana Žiže“ analizirala je tiskane i rukopisne zapise iz Žižine zbirke u kontekstu teorijskih i idejnih polazišta onovremene folkloristike i filologije.

Nakon rasprave i kratkotrajne stanke započela je posljednja, sedma sesija „Dijalektologija“ radom „Jezična višeslojnost etnografskih zapisa u 19.

i 20 stoljeću s posebnim osvrtom na Boljun“ Ivane Miloš. Autorica je sintetizirala standardološka i dijalektološka načela u jezičnim opisima etnografske građe, odnosno u opisima narodnoga života i običaja potkraj 19. i 20. stoljeća. Istaknula je primjere iz čakavske građe boljanskoga kraja koju je Frane Novljan započeo sakupljati na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće prema napucima Antuna Radića. Silvana Vranić je u izlaganju „Prilog istraživanju jezičnih promjena u govoru Vrbnika na otoku Krku“ analizirala jezične mijene na planu leksika semantičkoga polja hrane u današnjem govoru Vrbnika na Krku u odnosu na stanje kada je Ivan Žic bilježio narodni život i običaje toga mjesta. Posljednji referat na skupu održala je Sanja Zubčić naslovljen „Dijalektologija i etnologija (na primjeru odabranih etnoloških zapisa) u Kvarnerskom primorju i Istri u 19. i 20. stoljeću“. U radu je autorica etnografskom zapisu prišla s aspekta dijalektologije, a odabrane je zapise analizirala na nekoliko razina. Predmet istraživanja bili su zapisi Ivana Milčetića, Frana Lovljanova (Novljanova), Andrije Bortulina/Bartulina, Ivana Žica i Ive Jardaša. Uslijedila je rasprava, potom završna rasprava i zatvaranje skupa.

Mnogobrojna izlaganja na znanstvenoj razini uz raznolikost tema svakako su vrijedan prinos etnološkim i srodnim istraživanjima o Kvarnerskome primorju i Istri u 19. i 20. stoljeću.

Željko Cetina

19. međunarodno arheološko savjetovanje „Život sa staklom od prapovijesti do srednjeg vijeka“, Pula, Zadar, 20. – 23. studenoga 2013.

Međunarodni istraživački centar za arheologiju Brijuni-Medulin, kao funkcionalni Centar za arheološka istraživanja zagrebačkoga Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, pod trajnim pokroviteljstvom UNESCO-a i u suradnji s Muzejom antičkog stakla u Zadru (jednom od najmlađih hrvatskih muzejskih institucija, utemeljenom 2006.) i Društvom za povijest i kulturni razvitak Istre u Puli održao je u Puli i Zadru od 20. do 23. studenoga 2013. 19. međunarodno arheološko savjetovanje na temu „Život sa staklom od prapovijesti do srednjeg vijeka“.

Za savjetovanje su pripremljena četrdeset četiri priopćenja koja su predstavila podatke i zaključke o nalazu, kvaliteti i raznovrsnim oblicima